

AD REINHART KUNST- SOM- KUNST

Der er den ene ting at sige om kunst, at den er én ting. Kunst er kunst-som-kunst og alt andet er alt andet. Kunst-som-kunst er intet andet end kunst. Kunst er ikke det, der ikke er kunst.

Abstrakt kunst har i 50 år haft den ene målsætning at præsentere kunst-som-kunst og ikke som noget som helst andet, at gøre den til den ene ting, den alene er, ved at adskille og definere den mere og mere, gøre den mere ren og indholdsløs, mere absolut og mere eksklusiv – ikke-objektiv, ikke-virkelighedstro, ikke-figurativ, ikke-billedlig, ikke-ekspressionistisk, ikke-subjektiv. Der er kun én måde, hvorpå man kan sige, hvad abstrakt kunst eller kunst-som-kunst er, og det er ved at sige, hvad den ikke er.

Moderne kunsts ene emne i 100 år er denne bevidsthed om selve kunsten, om kunst, der er særdeles optaget af sin egen proces og egne metoder, af sin egen identitet og væsensforskkel, kunst, der er meget optaget sit eget unikke udsagn, kunst, der er fuldt ud på det rene med sin egen evolution og historie og skæbne, rettet mod sin egen frihed, sin egen værdighed, sin egen essens, sin egen fornuft, sin egen moral og sin egen samvittighed. Kunst har ikke brug for berettigelse med 'realisme' eller 'naturalisme', 'regionalisme' eller 'nationalisme', 'individualisme' eller 'socialisme' eller 'mysticisme' eller andre idéer.

Det ene indhold, der har været i tre århundreders europæisk og asiatiske kunst og for den sags skyld i Østens og Vestens kunst i tre årtusinder, er den samme "ene betydning", der løber som en rød tråd gennem hele verdens tidløse kunst. Uden en kunsten-som-kunsts kontinuerlighed og en fast tro på kunst-for-kunstens-skyld samt en uforanderlig kunstgejst og abstrakt synsvinkel ville kunsten være utilgængelig og den "ene ting", der er totalt hemmelig.

Kunstens ene idé i det 17. århundrede, som 'skøn', 'høj', 'ædel', 'liberal' og 'ideel', drejede sig om at skelne fin og intellektuel kunst fra manuel kunst og kunsthåndværk. Den ene hensigt, som "æstetik" havde i det 18. århundrede, var at isolere kunstoplevelsen fra andre ting. Den ene erklæring fra alle de væsentligste kunstbevægelser i det 19. århundrede drejede sig om kunstens 'uafhængighed'. Eneste spørgsmål, eneste princip, eneste kunstkrise i det 20. århundrede har drejet sig om kunstens kompromisløse 'renhed' og bevidstheden om, at kunst kun kommer fra kunst og ikke fra noget som helst andet.

Kunsten-som-kunsts eneste betydning, i fortid eller nutid, er kunstbetydningen. Når en kunstgenstand skilles fra dens oprindelige tid, sted og anvendelsesformål og flyttes ind i kunstmuseet, så tømmes og lutres den for alle andre betydninger end lige netop den ene. En religiøs genstand, der på et kunstmuseum forvandles til en kunstgenstand, mister alle sine religiøse betydninger. Ingen, der er ved sine fulde fem, vil besøge et kunstmuseum for at tilbede noget andet end kunsten, eller for at lære om noget som helst andet.

Det rette sted for kunsten-som-kunst er på kunstmuseet. Kunstmuseets berettigelse er, at det skal passe på oldtidens og nutidens kunst, der ikke kan genskabes, og som ikke behøver udføres igen. Et kunstmuseum skal udelukke alt andet end kunst og holdes adskilt fra muse-

er for etnologi, geologi, arkæologi, historie, kunsthåndværk, brugskunst, militærkunst og museer for andre ting. Et museum er et skatkammer og et mausoleum, ikke et bogholderi eller forlystelsescenter. Et museum, der bliver til en enkelt kunstkustodes personlige monument eller til et etablerment, der forherliger en kunstsamler, eller en kunsthistorisk produktionsvirksomhed eller en kunstners markedsplads, det er en skamplet. Enhver forstyrrelse af et sandt museums lydløshed, tidløshed og livløshed udgør respektløshed.

Kunstkademiets eneste formål er uddannelse og "korrektion af kunstneren"-som-kunstner, ikke "offentlighedens oplysning" eller kunstens popularisering. Kunstkademiets bør være et kloster- og elfenbenstærkt fællesskab af kunstnere, kunstneres broderskab og konges og klub, ikke en successokole eller servicestation eller et plejehjem eller tilholdssted for kunstneres dårlige ry. Forestillingen om, at kunsten eller et kunstmuseum eller kunstkademi "beriger livet" eller "foster kærlighed til livet" eller "fremmer forståelse og kærlighed blandt mennesker", er lige så tåbelig som noget i kunsten kan være. Enhver, der taler om, at kunsten skal bruges til at fremme allehånde lokale, amtslige, nationale eller internationale relationer, har tabt hovedet.

Der er den ene ting at sige om kunsten og livet, at kunsten er kunst, og livet er liv, og at livet ikke er kunst. Kunst, der er en "skive af livet", er hverken værre eller bedre end liv, der er en "skive af kunsten". De skønne kunstner er ikke en "måde at tjene til dagen og vejen" eller en "måde at leve livet" på, og en kunstner, der helliger sit liv til sin kunst eller sin kunst til sit liv, bebyrder sin kunst med sit liv og sit liv med sin kunst. Den kunst, der er et spørgsmål om liv eller død, er hverken skøn eller fri.

Det ene angreb, der sker mod de skønne kunstner, er det uophørlige forsøg på at underordne dem som et middel til i sidste ende at opnå en eller anden målsætning eller værdi. Det ene opgør, der udføres inden for kunsten, står ikke mellem kunst og ikke-kunst, men mellem sand og falsk kunst, mellem ren kunst og sammensuriumskunst, mellem abstrakt og surrealistisk anti-ekspressionistisk anti-kunst, mellem fri kunst og underdanig kunst. Abstrakt kunst har én integritet, den er ikke nogen andens "samordning" med noget andet. Enhver form for kombineret, blanding, tilsætning, udtynding, udnyttelse, billiggørelse eller popularisering af abstrakt kunst krænker kunstens essens og fordærver kunstneres kunstneriske opfattelse. Kunsten er fri, men den er ikke et hundslagsmål for gud og hvermand.

Den ene kamp, der er inden for kunsten, er kunstneres kamp mod andre kunstnere, kunstner mod kunstner, kunstneren-som-kunstner inde i og imod kunstneren-som-menneske, -dyr eller -plante. De kunstnere, der påstår, at deres kunstværker kommer fra naturen, livet, virkeligheden, jord eller himmel, som "sjælens spejle" eller "refleksion af tilstande" eller "universets instrumenter", der finder på figurer, som er "nye forestillinger af mennesket", og billeder, der er "naturen-i-abstraktion", er subjektivt såvel som objektivt lømler og bondeknolde. Kunsten at "danne figurer" eller "danne billeder" er ikke ægte kunst. En kunstner, der driver lobbyvirksomhed som en "tilfældighedernes slave" eller indgår studehandler som "offer for skæbnen", er ikke en sand mesterkunstner. Ingen tvinger nogensinde en kunstner til at være ren.

I vor tid og tidløshed findes der én kunstform, der er abstrakt og ren nok til at have det ene problem og potentiale, som er det "eneste overordnede originale problem", og det er ren abstrakt malerkunst. Abstrakt malerkunst er ikke blot en anden skole eller bevægelse eller stilart, men den første malerkunst, der virkelig er uovorn, uknækket og uinvolveret, uden stilretning og universel. Ingen anden kunstart eller malerkunst er tilstrækkeligt løsrivet eller indholdsløs eller uåndgribelig.

Den ene historie, der ligger bag malerkunsten, strækker sig fra det at male forskellige idéer med forskellige emner og formål til én idé med forskellige emner og formål, til ét emne med forskellige formål, til ét formål med forskellige emner, dernæst til ét formål med ét emne, til ét formål uden noget emne, og dernæst videre til idéen om intet formål og intet emne og ingen variation overhovedet. Der er intet, der er mindre betydningsløst inden for kunsten, intet, der er mere udtømmende og omgående udtømt end "endeløse variationer".

Den ene evolution, der ligger bag kunstformerne, udfolder sig i én lige logisk linje bestående af negative aktioner og reaktioner, i én på forhånd fastsat, evigt gentaget stilistisk cirkel, i det samme generelle mønster til alle tider og på alle steder. Den har været i forskellige perioder på forskellige steder, hvor den altid begynder med en 'første' arkaisk skematisering, der når sit klimaks med en 'klassisk' formulering og dernæst går i opløsning sammen med de 'senere' endeløse varianter af illusionismer og ekspressionismer. Når de sene stadier udvander alle skillelinjer, rammer og strukturer med vendinger såsom "alt kan være kunst", "enhver kan være kunstner", "sådan er livet", "hvorfor kæmpe imod", "alt er tilladt" og "det er lige meget om kunst er abstrakt eller ligner noget", så er kunstnerens verden blevet til en maniereret og primitiveret kunsthandel og selvmordsvaudeville, til fals, jovial, foragtelig, bagatelliseret.

Den ene vej frem inden for kunsten kommer fra kunst, der arbejder, og jo mere en kunstner arbejder, jo mere er der at gøre. Kunstnere kommer fra kunstnere, kunstformer kommer fra kunstformer, malerier kommer fra det at male. Den ene retning, der i dag er inden for skøn eller abstrakt kunst, ligger i det at male en og samme form om og om igen. Eneste intensitet og eneste perfektion kommer kun fra lange og ensomme rutineforberedelser og fokusering og gentagelse. Eneste originalitet findes kun der, hvor alle kunstnere arbejder inden for samme tradition og behersker den samme konvention. Eneste frihed realiseres kun via den strengeste kunstdisciplin og via det mest regelrette ritual i atelieret. Kun en standardiseret, foreskrevet og udstødt form kan være billedløs, kun et stereotypet billede kan være formløst, kun kunst på formler kan være formeløs. En kunstmaler, der ikke aner hvad eller hvordan eller hvor, der skal males, er ikke en sand kunstner.

Den ene værk, eneste maleri, for en sand kunstner er at male på lærred i én størrelse - den eneste plan, én formel strategi, én ensfarvet farve, én linjefølgende i hver retning, én symmetri, én tekstur, ét frihåndstrøg, én rytme, én indarbejdning af alt i én opløsning og én udelighed, hvert maleri ind i én overordnet ensartethed og ikke-regelløshed. Ingen linjer eller fantasibilleder, ingen faconer eller kompositioner eller ligheder, ingen visioner eller sansescop-

levelser eller impulser, ingen symboler eller tegn eller impasto, ingen dekorationer eller farvelægninger eller virkelighedstro afbildninger, ingen lyst eller smerte, ingen uheld eller færdiglavede ting, ingen ting, ingen idéer, ingen indbyrdes relationer, ingen kendetegn, ingen kvaliteter – intet, der ikke er essentielt. Alt bliver til det, der ikke kan reduceres, ikke kan reproduceres, ikke kan opfattes. Intet der "kan bruges", "kan manipuleres", "kan sælges", "kan forhandles", "kan samles", "kan begribes". Ingen kunst som er vare eller korrupcion. Kunst er ikke forretningsverdenens åndelige side.

Den ene standard i kunsten er enhed og skønhed, rigtighed og renhed, abstrakthed og flygtighed. Den ene ting, der er at sige om kunsten, er dens åndeløshed, livløshed, dødløshed, indholdsløshed, formløshed, rumløshed og tidløshed. Dette er altid kunstens ende.

[KUNST-SOM-KUNST]

Ikke offentliggjorte notater, 1962-63

Kunsten-som-kunsts eneste fokus er rettet mod kunstens essentielle væsen, mod kunstens essentielle ikke-væsen, mod kunstens essentielle virkelighed, mod kunstens essentielle uvirkelighed og irrationalitet, mod kunstens essentielle menneskelighed, mod kunstens manglende menneskelighed og afvigende menneskelighed, mod kunstens essentielle universalitet, mod kunstens essentielle særskilthed.

Kunstens ene væsen berammer en grænse, der adskiller den fra ethvert andet væsen eller genstand. Kunstens væsen har intet at gøre med opfattelsens væsen eller med lysets væsen eller med rummets væsen eller med tidens væsen eller med menneskehedens væsen eller med universets væsen eller med skabelsens væsen eller med naturens væsen.

Kunstens ene virkelighed er blot kunstens virkelighed, ikke virkelighedens virkelighed, blot kunstens liv og ikke livets liv, blot kunstens væsen og ikke naturens væsen, blot kunstens menneskelighed og ikke menneskelighedens menneskelighed, blot kunstens religion og ikke religionens religion, blot kunstens univers og ikke universets univers.

Den ene mening, der er i kunsten, er kun dens egen mening, og denne er altid den mest meningsfulde, og denne mening er altid meningsløs i forhold til andre meninger. Meningen med kunsten er kunstens mening, ikke meningens mening.

Den ene kunst er blot kunsten-som-kunsts kunst, ikke virkelighedens eller overvirkelighedens eller uvirkelighedens kunst, ikke livets eller det levendes kunst, ikke naturens kunst, ikke menneskelighedens kunst, ikke religionens kunst, ikke skabelsens kunst, blot kunstens kunst og kunstmere-som-kunstneres kunst.

Den ene, evige, permanente revolution inden for kunsten forvandler kunst fra at være kunst-som-også-er-noget-andet til det at være kunst-som-kun-er-sig-selv. Fremskridt og forandring inden for kunsten er altid en fornægtelse af kunstens anvendelse til noget andet formål end dens eget. En avantgarde inden for kunst fører kunsten-som-kunst fremad, ellers er det ingen avantgarde.

Kunsten-som-kunst er hverken i denne verden eller ud over denne verden. Den tager os ud af døgldagens verden og tager os til sig fra overjordiskhed. Den er ikke fakta, der er gjort til fantasi, eller fantasi, der er gjort til fakta, hverken materie, der er gjort til forstand, eller forstand, der er gjort til materie. Den er sin egen verden, egne fakta, egen fantasi, egen forstand, egen materie. Ikke ånd, ikke kød, ikke forstandighed, ikke uforstandighed.

Den ene mening i kunsten kommer fra kunst, der arbejder, og jo mere en kunstner arbejder, jo mere er der at gøre. Kunstnere kommer fra kunstnere, kunstformer kommer fra kunstformer, malerier kommer fra det at male. Den ene retning, der i dag findes inden for skøn eller abstrakt kunst, ligger i det at male den samme form om og om igen. Den eneste intensitet og eneste perfektion kommer kun fra langvarig og ensom rutinefokusering og gentagelse.

Den eneste originalitet findes kun der, hvor alle kunstnere arbejder inden for den samme tradition og behersker samme konvention. Den ene frihed virkeliggøres kun via den mest bevidste kunstdisciplin og via det mest regelrette ritual i atelieret. Kun en standardiseret, foreskrevet form kan være billedløs, kun et stereotypiseret billede kan være formløst, kun kunst på formler kan være formeløs. En kunstmaler, der ikke ved hvad eller hvordan eller hvor, der skal males, er ingen sand kunstner.

Det ene værk, ene maleri, for kunstmaleren er det at male på lærred i én størrelse, den eneste plan, én formel strategi, én ensfarvet farve, én linjefdeling i hver retning, én symmetri, én tekstur, ét frihåndsstrøg, én rytme, én indarbejdning af alt i én opløsning og én udelelighed, hvert maleri ind i én overordnet ensartethed og ikke-uregelmæssighed. Alt bliver til det, der ikke kan reduceres, ikke kan reproduceres, ikke kan opfattes.

Disse malerier og kommentarer udgør ingen klar forståelse, ingen præcis grundplan som vore bestrebelsers kan følge. De udgør kun materialer af mursten og mørtel, som venter på at blive brugt i vores egen individuelle forståelse. Indtil da er de kun løsevne kommentarer.

ABSTRAKT KUNST NÆGTER

Det er i skrivelser mange gange sagt om verdenskunsten, at man kan finde frem til nogle af malerkunstens meninger ved ikke blot at se på, hvad kunstmalerer rent faktisk gør, men også på hvad de nægter at gøre.

Et blik på moderne kunsthistorie viser, at for Courbet – nul antikke mindelser eller engle, nul traditionelle autoriteter eller akademikere, nul former for klassisk idealisme eller romantisk eksotisme, nul fantasier, nul verden ud over vor verden. For Manet og Cézanne – nul myter eller budskaber, nul handlinger eller efterligninger, nul orgler, nul smerte, nul drømme, nul historier, nul uorden. For Monet – nul subjekter eller objekter, nul fikseringspunkter eller absoluteheder, nul chiaroscuro-træsnit eller plasticitet, nul teksturer eller kompositioner, nul tidløshed, nul terror, nul atelieropstillinger, nul fantasiscener, nul mudrede farver. For kubisterne – nul billeder eller gåder, nul lukkede eller naturlige former, nul faste arrangementer, nul irrationalisme, nul mangtende bevidsthed. For Mondrian – nul egenartede eller lokale elementer, nul uregelmæssigheder eller uheld eller uvæsentligheder, nul undertrykkelse af tid eller subjektivitet, nul primitivisme, nul ekspressionisme.

Og i dag er der mange kunstnere, der nægter at involvere sig i nogle idéer, som jeg selv gør. Inden for malerkunsten er der for mig nul øjenbedrag, nul kighul-i-væggen, nul illusioner, nul virkelighedstro billeder, nul associationer, nul forvrængninger, nul malede karikaturer, nul flødebilleder eller dryppeelse, nul pynten på delirium, nul sadisme eller prygl, nul terapi, nul sparken-til-det-hellige, nul klovnerier, nul akrobatik, nul heltegerninger, nul selvmøddenhed, nul skyld, nul pinsel, nul overnaturalisme eller undermenneskelighed, nul guddommeligt inspiration eller daglig perspiration, nul malerisk personlighed, nul romantisk gulero, nul gallerifiduser, nul nyreigios eller nyarkitektonisk hokuspokus, nul poesi eller drama eller teater, nul underholdningsindustri, nul bundne interesser, nul søndagshobby, nul apoteksmuseer, nul historie for-gud-og-hvermand, nul kunsthistorie i Amerika af stillarter som ashcan-skolen-regional-WPA-Pepsi-Cola [WPA betyder "Works Progress Administration" – kunst fra USA's depressionstid], nul professionalism, nul retfærdighed, nul kulturvirksomheder, nul discountkunstvarer, nul nævninge, nul konkurrence, nul mesterværker, nul præmier, nul stilistiske kneb eller teknikker, nul kommunikation eller informationer, nul magiske redskaber, nul pose af staldfiduser, nul struktur, nul malingskvaliteter, nul plasticitet, nul indbyrdes forhold, nul eksperimenter, nul regler, nul tvang, nul anarki, nul anti-intellektualisme, nul uansvarlighed, nul uskyld, nul irrationalisme, nul mindreværd, nul reparationer af naturen, nul virkelighedsreduktion, nul livsrefleksion, nul abstrahering fra noget andet, nul nonsens, nul involvering, ikke noget med at blande malerkunst sammen med noget, der ikke er malerkunst.

25 LINJER MED ORD OM KUNST E R K L Æ R I N G

1. KUNST ER KUNST. ALT ANDET ER ALT ANDET.
2. KUNST-SOM-KUNST. KUNST FRA KUNST. KUNST PÅ KUNST. KUNST AF KUNST. KUNST FOR KUNST. KUNST UD OVER KUNST. KUNSTLØS KUNSTIGHED.

3. KUNSTMALERES KUNSTMALERI. KUNSTMALERIETS KUNSTMALERE. KUNSTMALERES KUNSTMALERE.
4. MALERKUNST DER "IKKE KAN INDFANGES", DER "IKKE KAN BRUGES", DER "IKKE KAN SÆLGES".
5. KUNSTMALERI "HVOROM INGEN SPØRSMÅL KAN STILLES".
6. KUNSTMALING SOM "IKKE LIGNER NOGET ANDET PÅ JORDEN".
7. IKON SOM BILLEDE, SOM IDÉ SOM SYMBOL SOM IDEAL SOM FORM SOM IKON.
8. IKON SOM STRATEGI, DIAGRAM, KENDEMÆRKE, RAMME, LEG, TEGN, DISPLAY OSV.
9. STRATEGI SOM TOMHED. DIAGRAM SOM DØDEN. KENDEMÆRKE SOM ARKETYPE. RAMME SOM (AF) SINDET. TEGN SOM PROGNOSE. DISPLAY SOM USYNLIGHED.
10. KUNSTMALERI ER ABSOLUT SYMMETRI, REN FORNUFT, RIGTIGHED.
11. MALERKUNST SOM CENTRAL, FRONTAL, REGELRET, GENTAGENDE.
12. PRÆFORMULERING, PRÆFORMALISERING, FORMALISME, GENMÅLING.
13. FORMER TIL ENSARTETHED TIL FORMLØSHED. STIL SOM GENOPTRÆDEN.
14. LYS SOM GENKOMST, SLØVHED. FARVE SOM SORT, TOMHED.
15. RUM: DER ER DELT I TO, TRE, FIRE, FEM OSV. SOM ER ÉT.
16. LØBRETTHED OG VANDRETHED, RETVINKLETHED, PARALLELISME, STATISKHED.
17. OMRIDS, MONOTONI, TOMHED, PASSIVITET, FORSÆTLIGHED.
18. PENSELSTRØG DER BØRSTER PENSELSTRØG VÆK.
19. KUN MATERIE FOR FORSTANDE
20. DEN STRINGENTESTE FORMEL FOR DEN FRIESTE KUNSTNERISKE FRIHED.
21. DEN ENKLESTE RUTINE TIL DET VANSKELIGE.
22. DET MEST SÆDVANLIGE MIDDELMÅL FOR DET MEST USÆDVANLIGE ENDEMÅL.
23. DEN YDERST UPERSONLIGE VEJ TIL DET DYBT PERSONLIGE.
24. DEN MEST TOTALE KONTROL FOR DEN RENHJERTEDE SPONTANITET.
25. DEN MEST UNIVERSELLE RUTE TIL DET MEST UNIKKE. OG VICE VERSA.

Oversat af Marianne Ajana efter Barbara Rose (ed.): *Art-as-Art. The Selected Writings of Ad Reinhardt*, University of California Press, Berkeley & Los Angeles 1991.

"Art-as-art" blev oprindeligt publiceret som et bind i serien: *The Documents of 20th-Century*, redigeret af Robert Motherwell.